

जाहिरातींचे दर.
सालील पत्त्यावर चौकशी
करावी
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास', पुणे ४

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु ४
(टपाल हशिल माफ)
किरकोळ अकास
एक आणा

'अर्थ एव प्रधान.' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ३

पुणे, बुधवार, तारीख १७ फेब्रुवारी, १९३७.

अंक ७

“दुसरें मूल्यमापन जाहीर झालें”

स्थापनेपासूनच भागीदाराना ६ टक्के फायदा व विमेदारास वाढता नफा वाटून
जुन्या व स्थिर झालेल्या कपन्यास कठीण असें अपूर्व यश संपादन केलेली
पहिलीच महाराष्ट्रीय विमा कंपनी.—

कॉमनवेलथ विमा कंपनी लि., पुणे.

अध्यक्ष—श्री न चि केळकर, संचालक केसरी

हयातीतील विम्यास } दुसऱ्या मूल्यमापनात वाटलेला { हयातीनंतर विम्यास
३७॥ रु. } दर हजारी त्रैवार्षिक नफा { ४५ रु.

जास्त माहितीकरिता समक्ष भेटा अगर लिहा.

मॅनेजिंग एजन्ट्स.

“अर्थ” ग्रन्थमाला

व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सह-
कार, बँकिंग इत्यादि विषयांवरील
सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेची
पुस्तके

१ बँका आणि त्याचे व्यवहार

२ रिझर्व्ह बँक

३ व्यापारी उलाढाली

वरील प्रत्येक पुस्तक लोकप्रिय
झालें आहे.

किं १ रु (ट स निराळा)

व्यवस्थापक, 'अर्थ' ग्रन्थमाला,
पुणे ४

व्यापारी-उदमी लोकांस

—अपूर्व संधि—

पुणे औद्योगिक प्रदर्शन १९३७

“WRITE to the Dawn of India Life
Insurance Company, Ltd Poona,
concerning Pigmy & Monthly Income
Deposit Schemes”

दी प्रेसिडेन्सी इंडस्ट्रियल बँक लिमिटेड, पुणे

तारेचा पत्ता . “प्रेसिडेन्सी” पुणे] १० विश्रामवाग रोड [टेलिफोन नंबर ७६३

अध्यक्ष—श्री रा न अभ्यंकर, बी ए, एलएल बी, मॅनेजिंग एजंट, कॉमनवेलथ विमा कंपनी

अधिकृत भांडवल : : रु १०,००,००० दहा लाख

विक्रीकरिता काढलेलें : : रु ५,००,००० पांच लाख

प्रत्येक शेअर रु १०० याप्रमाणें ५००० शेअर्समध्ये विभागलेलें अर्जासोबत रु १५ व अर्जमंजुरी रु १०

ठेवी : चालू ठेव : : : १॥ टक्का कर्ज : थोड्या व लांब मुदतीची कर्जे दिली जातात

सेव्हिंगज : : : २॥ टक्के कारखानदारांच्या मशिनरीवर, इमारतीवर,
जागेवर कर्ज देण्याची व्यवस्था केली आहे

मुदतीच्या ठेवी सहा महिन्यांपासून १० वर्षांपर्यंत स्वीकारल्या अर्जासोबत रु १५ व अर्जमंजुरी रु १०
जातात व्याजाच्या दराबद्दल चौकशी करावी थोड्या व लांब मुदतीची कर्जे दिली जातात

चेक्स, बिल्स, ड्राफ्ट्स, हुड्या, पेन्शन बिल्स, सिक्युरिटीवरील व्याजें वसूल करून दिली जातात

ठेवीदारातील एक डायरेक्टर बँकेच्या बोर्डावर घेण्याची व्यवस्था केली आहे

मॅनेजिंग डायरेक्टर—नि. ना क्षीरसागर, चि. त्रि चित्तळे

विविध माहिती

बँकास सुट्टी

मुंबई लेजिस्लेटिव्ह असेंब्लीच्या निवडणुकीनिमित्त ता १५ व १७ फेब्रुवारी हे सार्वजनिक सुट्याचे दिवस म्हणून जाहीर झाले आहेत.

राज्यारोहणाची फिल्म घेण्याकरिता अमेरिकन तज्ज्ञांस बोलावणे

बादशाहा सहावे जॉर्ज ह्यांच्या राज्यारोहणाची रंगित फिल्म घेण्याचा एकमेवाद्वितीय अधिकार ब्रिटिश मूव्हीटोन न्युजने मिळविला आहे ४० हजार फूट लांबीच्या फिल्मपैकी २० हजार फूट रंगविण्यात येतील ही फिल्म सर्वोत्कृष्ट व्हावी, ह्याकरिता अमेरिकन तज्ज्ञांचे सहाय घेण्यात येणार आहे.

अड्यांचा खप

कॅनडामधील प्रत्येक मनुष्य वर्षातून सरासरीने २८४ अर्डी खातो ब्रिटिशांचा ह्या बाबतीत चौथा नंबर येतो त्यांचे वाटणीस प्रत्येकी १७२ अर्डी येतात

जपान व ब्रह्मदेश ह्यांमधील व्यापारी करार

ब्रह्मदेशात पिकणारी बहुतेक सर्व कपास परदेशी जाते जपान हे तिचे प्रमुख गि-हार्डक आहे जपानने ब्रह्मदेशाची दरसाल ६५ हजार गासड्या कपास घ्यावी म्हणजे त्याचे बदली ४ कोटि २० लक्ष चौरसवार कापड जपानातून आयात होण्यास ब्रह्मदेशाची हरकत असणार नाही, अशा अर्थाचा जपानशी करार करण्यास ब्रह्मदेशाची तयारी आहे जपान व ब्रह्मदेश ह्यांचेमध्ये कराराच्या वाटाघाटी चालू असून ब्रह्मी प्रतिनिधींनी ब्रिटिश सरकारच्या ब्रह्मदेशमंत्र्याचा सल्ला विचारला आहे लॅकेशायरच्या हितसंबंधाची जोपासना ह्या मार्गाने करण्यात येईल, असे दिसते

पोस्टातील ठेवी व विमा पॅलिस्ती

३१ मार्च, १९३६ रोजी हिंदी पोस्टातील एकूण ३५ लक्ष ४१ हजार सेव्हिंग्ज खात्यात मिळून ६७३ कोटि रुपये होते पोस्टा-मार्फत उतरलेल्या विमा पॅलिस्तीची सख्या ९२,१०० असून त्याची दर्शनी किंमत १७३ कोटि रुपये होती

पदवी धारण करणारांची सख्या व लोकशाही

द्वितीय धारण करणारांची सख्या सध्याच मोठी आहे. तेव्हा आपल्या प्रधानकीच्या कारकीर्दीत मुख्य प्रधान हे नवीन पदवीदाने तहकूब करतील काय, असा प्रश्न मजूर पक्षाच्या एका सभासदाने ब्रिटिश पार्लमेंटात विचारला. मि. बाल्डविन ह्यांनी, "ज्यास्त लोकांस पदव्या मिळणे हे लोकशाहीचे लक्षण आहे" असे म्हणून प्रश्नास नकारार्थी उत्तर दिले.

जगांतील अत्यंत श्रीमान गृहस्थ

अमेरिकेतील कोट्यधीश, मि. जॉन. डी रॉकफेलर, हे जगांतील पहिल्या प्रतीचे श्रीमान गृहस्थ आहेत. त्यांच्या वयास ९८ वर्षे लवकरच पुरी होतील आयुष्य आणि धन ह्याची विपुल संपत्ती त्यांनी उपभोगिली आहे

ब्रह्मदेशाचे हिंदुस्थानास हणे

ब्रह्मदेश विभक्त होताच त्याने - कर्जाच्या फेडीप्रीत्यर्थ सुमारे सव्वातीन कोटि रुपये हिंदुस्थानास बावयाचे आहेत समाइक कर्जापैकी सुमारे ५२ कोटि रुपये ब्रह्मदेशाच्या वाट्यास आले असून ह्या रकमेची फेड सोयीने व्हावयाची आहे.

हिंदियन सेंट्रल जूट कमिटी

वरील कमिटीची पहिली सभा सर ब्राइस बर्ट ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली भरली होती. तागाचे उत्पादनाची आकडेवारी माहिती जमविणे, संशोधन करणे व मालाचा उठाव करण्यास सहाय्य करणे ही कामे कमिटीने करावयाची आहेत हिंदुस्थान सरकार कमिटीस पहिला पाच वर्षे दरसाल ५ लक्ष रुपये देणार आहे.

आर्थिक तज्ज्ञांची नेमणूक

हिंदुस्थान सरकारास सल्ला देण्याकरिता एक आर्थिक तज्ज्ञ नेमण्यात यावा, असे आज कित्येक वर्षे घाटत होते. स्टॅडिंग फिनेन्स कमिटीने ह्या तज्ज्ञाच्या येत्या वर्षातील खर्चाकरिता रकम मंजूर केली आहे सदरहु अधिकाऱ्याचा हुद्दा सरकारच्या जॉइंट सेक्रेटरीच्या बरोबरीने राहिल आणि सरकारास व वेगवेगळ्या खात्यास वेळोवेळ योग्य तो सल्ला देण्याचे काम तो करील हिंदुस्थानच्या हिताचे दृष्टीने योग्य ती माहिती व आकडे पुरविण्याचे कामहि त्याच्याकडे दिलेल्या खात्याकडे सौंपविण्यात येईल.

टारिफ बोर्डाकरिता शास्त्रीय सल्लागार व सेक्रेटरी

येत्या वर्षी साखरेच्या घद्याची चौकशी करण्याचे काम टारिफ बोर्डास करावे लागणार आहे ह्याखेरीज, इतरहि काही धंधाबाबतची चौकशी बोर्डाकडे सौंपविली जाण्याचा संभव आहे. बोर्डास मदतनीस म्हणून शास्त्रीय सल्लागाराची व जरूर पडल्यास एका सेक्रेटरीची नेमणूक करण्याकरिता स्टॅडिंग कमिटीने २,८४,२०० रुपये मजूर केले आहेत.

हिंदुस्थानचा परराष्ट्रीय व्यापार-ब्रिटिश जहाजांची तयारी

हिंदुस्थानाचा इतर देशाशी होणारा व्यापार आता भरभराटीत येत आहे, आणि ह्या वहातुकीचा फायदा मिळविण्याकरिता ब्रिटिश आगबोट कंपनी शक्य तो प्रयत्न करणार आहेत मदीच्या काळांत झालेले नुकसान भरून काढून मालाची वहातूक काबीज करण्याचा त्यांचा प्रयत्न आहे

अमेरिकेत भाडवलाचा प्रवाह

अमेरिकेत इतर देशातून भाडवलाचा प्रवाह आहे हा प्रवाह कसा थांबवावा, ह्यासंबंधी तेथील सरकारचे प्रयत्न चालू आहेत

येत्या वर्षी दरबार भरत नाही

आपल्या कारकीर्दीच्या पहिल्या वर्षी ग्रेटब्रिटन सोडून दीर्घकाल बाहेर जाणे आपणास शक्य नसल्याने हिंदुस्थानास भेट देऊन दरबार भरविण्याचा बेत पुढे ढकलला असल्याचे बादशाहानी जाहीर केले

हिंदी उंसाच्या पिकाचा अंदाज

१९३६-३७ साली उंसाच्या क्षेत्रांत १० टक्के वाढ होऊन गुळाचे उत्पादन १४ टक्के जास्त होईल असा सरकारी अंदाज आहे

मुंबई बंदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

	किंमत रुपये
७-२-३७ ते १३-२-३७	९,४५,५२७
२१-२-३१ ते १३-२-३७	२,९२,७६,५९,४९३

अनुक्रमणिका

	१३		१४
१ विविध माहिती	७४	सोय-मोटारीच्या दळण- वळणाचे नियंत्रण-प्रातिक सरकाराची कुचबणा-टाटा कंपनी व बंगाल आधर्न कंपनी—	
२ सेड्यातील भाडवल शह राकडे धांव घेऊं लागलें	७५	६ शेतीचा धडा कसा सुधारेल ?	७९
३ हिंदुस्थानातील कपास कापडाच्या गिरण्या	७६	७ कायदेमंडळात आर्थिक प्रश्नांवर प्रकाश ...	८१
४ राजेसाहेबाच्या सचिची तगनुद	७६	८ रिझर्व्ह बँकेची दुसरी वार्षिक सभा ..	८२
५ स्फुट विचार .. .	७७	९ सहकारी चळवळ	८३
प्रार्थावरील कराच्या काय- द्यांत दुरुस्ती-किनाऱ्या- लगतची वहातुक-युद्धाच्या पूर्व तयारीकरिता कर्ज- रोडफंड व दळणवळणाची		१० निवडक बाजारभाव	८४

अर्थ

बुधवार, ता. १७ फेब्रुवारी, १९३७

खेड्यांती उ भाडवल शहराकडे धांव घेऊं लागलें

रिझर्व्ह बँकेचे जबाबदारी टाळण्याचे धोरण

शेतीचा धडा व खेडेगावी व्यापार ह्याचा सबंध आधुनिक बँकांशी फारसा येत नाही रिझर्व्ह बँक व तिला जोडलेल्या बँका आणि जुन्या पद्धतीने व्यवहार करणारे सावकार व सराफ ह्यांच्या व्यवहाराचा दुवा जोडल्याखेरीज रिझर्व्ह बँकेचे उद्दिष्ट पार पडणार नाही हा सबंध कसा जोडण्यात यावा आणि खेडेगावांतील व्यवसाय रिझर्व्ह बँकेच्या कक्षेत कोणत्या मार्गांनी आणले जावेत ह्याविषयी रिझर्व्ह बँकेने केलेला प्राथमिक रिपोर्ट निराशाजनक आहे, हे आम्ही "अर्थ" मध्ये मागे दाखविलेच आहे सावकार आणि सराफ ह्यांच्या व्यवहारावर दिवसानुदिवस जास्त जास्त नियंत्रण घातली जात असल्याकारणाने आपला पैसा खेडेगावात गुंतविणे त्यास फायद्याचे उरलेले नाही आणि हा पैसा शहराकडे धाव घेऊ लागला आहे, अशी तक्रार मुंबई ऑफ असोसिएशनचे अध्यक्ष, श्री चूनीलाल मेहता, ह्यांनी आपल्या भाषणात नुकतीच केली. तद्दुजोडीने कर्जे मिटाविणे, शेतकऱ्यांना सवलती देणे, इत्यादि गोष्टी कर्जदाराचे दृष्टीने आवश्यक असल्या तरी सावकाराचा 'धदा'हि फायदेशीर पडला पाहिजे, ही गोष्ट दृष्टीआड झाल्यास शेतकऱ्यास सावकाराकडून कर्ज मिळणे दुरापास्त होईल, हे उघड आहे ह्या विशिष्ट परिस्थितीत, रिझर्व्ह बँकेने तिला दिसणारा सर्वात सोपा मार्ग स्वीकारून सध्या काही करता येणे अशक्य आहे असा अभिप्राय नमूद केला, ही गोष्ट शेतीच्या धद्याचे दृष्टीने शोचनीय समजली पाहिजे सावकाराचे मनात त्याच्या पैशाचे निश्चितीविषयी विश्वास उत्पन्न करून, खेडेगावातून शहराकडे येणाऱ्या ठेवी परतविल्या पाहिजेत, असे श्री. मेहता ह्यांनी सांगितले ते परिस्थितीस अनुरूप असेच आहे आणि त्याचा विचार होणे अगत्याचे आहे

रिझर्व्ह बँकेच्या रिपोर्टात, तिने शेतकऱ्याकरिता निश्चित योजना व कार्यक्रम सादर केली नाहीतच, उलट सावकारावरील

बधने मात्र वाढविली पाहिजेत, असे सुचविले आहे. सावकारांस लायसेन्स घेण्यास भाग पाडणे, त्यांस ठराविक रीतीने वक्तुशीर हिशेब ठेवण्यास लावणे, इत्यादि नियंत्रणे सध्याच्या परिस्थितीत, अव्यवहार्य ठरतील असे आपले मत मध्यवर्ति बँकिंग चौकशी कमिटीने नमूद केले होते सावकारास जास्त सचीत घालण्याने व त्याच्या शक्तीबाहेरच्या अटी त्यांवर लादण्याने सध्याच्या व्यवस्थेत बिघाड मात्र होण्याचा संभव आहे. वरील नियंत्रणाबरोबर रिझर्व्ह बँकेने काही सवलती देऊ केल्या असल्या तर तिचे सूचनात काही तरी तथ्य आहे, असे म्हणता आले असते. शेतीच्या मालाचे तारणावरील हुड्यावर दिलेली कर्जे वसूल करण्यास सहाय, इपीरियल बँकेने इतर बँकास व पोस्टसात्याने सहकारी सोसायट्यास पैशाच्या वर्गावर्गीची दिलेली सवलत सावकारास मिळण्याची व्यवस्था, सावकारास पोस्टात चालू सातक उघडण्याची सवलत, इत्यादि सुधारणा प्रातिक बँकिंग चौकशी कमिटीने केल्या होत्या. रिझर्व्ह बँकेने ह्या सुधारणांचा पुरस्कार करणे इष्ट होते.

रिझर्व्ह बँक आणि शेतकरी ह्याचा संबंध जोडण्याकरिता प्रातिक सरकारने मान्यता दिलेल्या व नोंदलेल्या सावकारांच्या सहीस काही अटीवर हुड्याचे बाबतीत मान्यता देण्यास रिझर्व्ह बँकेने तयारी दर्शविली आहे जोईट स्टॉक बँकाच्या शाखा खेडेगावात पसरलेल्या नसल्याकारणाने आणि अगदी कमी रकमांच्या हुड्याचा स्वीकार करण्यास बँका तयार होणे कठिण असल्याने, रिझर्व्ह बँकेने मोठ्या उदारपणे देऊ केलेली ही सवलत निरुपयोगी ठरणार आहे सावकाराचा आणि रिझर्व्ह बँकेचा इतर बँकांच्या माध्यमाची आवश्यकता न ठेवता संबंध जोडण्यात आला, तरच त्याचा काही उपयोग आहे हिंदुस्थानात व्यापारी हुड्याचा अभाव असल्यामुळे प्रथम अशा हुड्यांचा प्रसार झाल्याखेरीज, त्याचेवर मिळणारी कर्जेच उद्भवू शकत नाहीत, आणि ह्याकरिता त्यावरील स्टॅप ड्यूटी कमी करून त्यांच्या प्रसारास प्रोत्साहन दिले पाहिजे ह्या बरोबरच, सदर हुड्या रिझर्व्ह बँकेस विकून त्याची रकम पुन उभी करण्यास सावकारास सवलती दिल्या पाहिजेत, म्हणजेच त्याचा रिझर्व्ह बँकेशी संबंध जोडण्यात आला असे होईल थोडक्यात सागावयाचे म्हणजे शेतीच्या धद्यात पतपत्रिकांचा शिरकाव करून व त्याचा प्रसार वाढवून त्याच्या तारणावर रिझर्व्ह बँकेकडून रकमा मिळण्याची व्यवस्था झाली पाहिजे.

सहकारी बँका व पेढ्या ह्यांच्यामार्फत शेतीच्या धद्यास सहाय करता येईल व त्याबाबत मि डार्लिंग ह्यांच्या सूचनानुसार रिझर्व्ह बँक आपले धोरण जाहीर करील, ही अपेक्षा आता फोल ठरली आहे ह्या बाबतीची आपल्यावरील जबाबदारी सदर बँकेने अगाबाहेर टाकण्याचा यत्न केला असून, शेतकऱ्यांस इतका काल कर्जे पुरविणाऱ्या सावकारवर्गास आशा वाटण्याजोग्या सवलतीहि तिने सुचविल्या नाहीत. ह्यामुळे शेतकरी वर्गाची मात्र कुचबणा होणार आहे. ह्या बाबतीत रिझर्व्ह बँक आणि हिंदुस्थान सरकार यांचे कर्तव्य काय आहे ह्या विषयाचे विवेचन प्रो काले ह्यांनी भागलपूरच्या प्रातिक सहकारी परिषदेत केलेल्या अध्यक्षीय भाषणात सविस्तर आले आहे, तिकडे आम्ही वाचकांचे लक्ष वेधू इच्छितो

हिंदुस्थानांतील कपास-कापडाच्या गिरण्या

तुलनात्मक माहिती

चात्याच्या सख्येच्या अनुरोधाने हिंदुस्थानातील गिरण्यांचे वर्गीकरण केले असता वेगवेगळ्या ठिकाणच्या गिरण्यातील फरक तात्काळ लक्षात येतो—

चात्यांची सख्या

चात्याची सख्या (हजार)	मुंबई		अहमदाबाद		सबध हिंदुस्थान	
	गिरण्यांची सख्या	एकूण सख्येची प्रमाण%	गिरण्यांची सख्या	एकूण सख्येची प्रमाण%	गिरण्यांची सख्या	एकूण सख्येची प्रमाण%
१५ पेक्षा कमी	४	६	६	८	५३	१७
१५-३०	९	१३	५०	६६	१३७	४५
३०-४५	२८	४१	१५	२०	६५	२१
४५-६०	१३	१९	२	२	२८	९
६०-८०	७	१०	३	४	१२	४
८०-१००	४	६	.	.	६	२
१०० चे वर	३	५	.	.	७	२
एकूण	६८	.	७६	.	३०८	.

कमी चात्याच्या गिरण्या मुंबई व अहमदाबाद येथे फारशा आढळत नाहीत. १५ ते ३० हजार चात्याच्या गिरण्यांचा अहमदाबाद येथे भरणा जास्त आहे व सबध हिंदुस्थानाचे दृष्टीने हि हा वर्ग प्रातिनिधिक स्वरूपाचा म्हणता येईल ३० ते ४५ हजार चात्याच्या गिरण्या मुंबई शहरात प्रामुख्याने आढळतात मोठ्या गिरण्याची सख्याहि मुंबईतच जास्त आहे हिंदुस्थानातील इतर भागातहि काहीं मोठ्या गिरण्या आहेत

मुंबई शहरातील गिरण्यामधील चात्यांची सरासरी ४२ हजार आहे. अहमदाबाद येथील गिरण्यात सरासरीने २६ हजार चात्या आहेत, तर सबध हिंदुस्थानची सरासरी २६ हजार चात्याची आहे. म्हणजे, मुंबई शहरातील गिरण्यांच्या मानाने अहमदाबाद येथील गिरण्यांचा सरासरी आकार तीन पंचमांश इतका येतो इतर हिंदी गिरण्या ह्याहिपेक्षा लहान आहेत, हे वरील आकड्यांवरून स्पष्ट होत आहे.

मागांची सख्या

खालील कोष्टकांत हिंदी गिरण्यांची त्यामधील मागांच्या संख्येस अनुसरून माहिती देण्यांत आली आहे

मागांची सख्या	मुंबई		अहमदाबाद		सबध हिंदुस्थान	
	गिरण्यांची सख्या	एकूण सख्येची प्रमाण%	गिरण्यांची सख्या	एकूण सख्येची प्रमाण%	गिरण्यांची सख्या	एकूण सख्येची प्रमाण%
२०० पेक्षा कमी	—	—	१	१	२६	९
२००-४००	१	१	१२	१६	५७	१९
४००-६००	९	१४	२७	३५	६८	२३
६००-८००	१५	२३	२०	२६	५७	२०
८००-१०००	१४	२१	९	१२	३१	११
१०००-१२००	१२	१८	२	२	२१	७
१२०० पेक्षा जास्त	१५	२३	६	८	३१	११
एकूण	६६	.	७७	.	२९१	.

दोनशेपेक्षा कमी माग असलेल्या गिरण्या मुंबई व अहमदाबाद येथे कचितच आढळतात ४०० ते ६०० मागांच्या गिरण्या सर्वत्र आहेत, तथापि, मुंबई येथील गिरण्यातील मागांची सख्या ४०० ते १ हजारपर्यंत असलेली दिसते मुंबईच्या गिरण्यांत सरासरीने ९२० व अहमदाबाद येथील गिरण्यांत ५९० माग असतात. सबध हिंदुस्थानाची सरासरी अहमदाबाद इतकीच आहे.

मुंबई येथे उद्योगधंद्याची स्थापना होऊन बराच काळ लोटला आहे, त्यामुळे गिरण्याची जबाबदारी अगावर घेण्यास तयार असणारे लोक तेथे लवकर निर्माण झाले. तेथील गिरण्या सुयुक्त भाडवलाच्या तत्वावर काढण्यात आल्या अहमदाबाद येथील गिरणीमालकांचे बहुरी स्वतःच भाडवळ असल्याने त्यांच्या गिरण्या सहाजिकच जरा लहान प्रमाणावर असलेल्या आढळतात विसाव्या शतकाचे सुरवातीपर्यंत मुंबई येथील गिरण्या फक्त सूतच काढीत असत व त्यास चीन व जपान ह्या देशात मोठी मागणी असे. ती आता कमी झाल्यावर तेथील गिरण्यांनी आपले माग वाढविले आहेत अहमदाबाद येथे हा धंदा सुरू होऊन फार वर्षे झालेली नाहीत

[प्रो सुदर रामशास्त्री ह्यांच्या एका लेखावरून]

राजेसाहेबांच्या खर्चाची तरतूद

इंग्लंडचे राजे गादीवर आल्यानंतर त्यांच्या खासगी खर्चाची तरतूद सरकारी खजिन्यामधून करण्यात येते. नवे बादशहा, सहावे जॉर्ज, हे पार्लमेंटास खलिता पाठवून आपल्या खर्चाची तरतूद करण्याविषयी लवकरच लिहितिल फडाणिशी खात्याचे प्रधान, मि चॅबलॅन, हे सिलेक्ट कमिटीच्या नेमणुकीची सूचना आणतील आणि ह्या कमिटीच्या सूचनेनुसार पार्लमेंट ठराव करील पंचम जॉर्ज बादशहास ६१ लक्ष रुपयाचा तनखा मिळाला होता आणि आठव्या एडवर्डस दरसाल ५३३ लक्ष रुपये मंजूर झाले होते. ह्या ५३३ लक्षाची वाटणी खालीलप्रमाणे झाली होती:—

	रु.	लक्ष	हजार
बादशहांचा खासगी खर्च	१४	३०	
नोकरांचा पगार, पेन्शने इ.	१७	४०	
नेहमीचा मामुली खर्च	१९	९०	
देणग्या, घर्म, वाक्षिसे इ. करिता	१	७०	

५३ ३०

मुंबई इलाख्यांतील इस्पितळे व दवाखाने

मुंबई इलाख्यातील इस्पितळे व दवाखाने ह्याचा लोकांस फायदा कसा होत आहे, हे दर्शविणारे १९३४ व १९३५ सालाचे आकडे येथे दिले आहेत:—

	१९३५	१९३४
एकूण रोगी	३३३ लक्ष	३१ लक्ष
स्त्री रोगी	१३	१३
किती रुग्णांच्या शश्रूषेची सोय ७,२१०		७,३२०
शस्त्रक्रिया	१,५४,०१८	१,७३,९८६

१९३५ अखेर इस्पितळे व दवाखाने ह्याची सख्या ५३४ होती आणि त्याप्रीत्यर्थ एकूण ४९ लक्ष ६५ हजार रुपये खर्च आला उत्पन्नाच्या ६३३ लक्षापैकी २७३ लक्ष रुपये प्रातिक सरकारने व २० लक्ष रुपये स्थानिक स्थानांनी दिले होते.

स्फुट विचार

प्राप्तीवरील कराच्या कायद्यांत दुरुस्ती

प्राप्तीवरील कराच्या आकारणीच्या पद्धतीसबर्धी चौकशी करून ब्रिटिश तज्ज्ञांनी हिंदुस्थान सरकारास आपला रिपोर्ट सादर केला, त्याचा सारांश 'अर्था' च्या ३ फेब्रुवारीचे अकांत दिलेला आहे. कराची आकारणी टाळणे बंद करून उत्पन्न वाढविण्याचे काही मार्ग सदरहु तज्ज्ञांनी सुचविले आहेत पति आणि पत्नी, बाप आणि अल्पवयी मुलगा इत्यादि नागीदाऱ्या अगर पत्नीच्या व मुलाच्या नावाने करण्यात येणारे इस्टेटीचे कागदपत्र, ह्यात कित्येक प्रसर्गी कर चुकविणे हाच प्रधान हेतु असतो अशा गोष्टींस आळा बसल्यास, पहिल्याच वर्षी सरकारचे उत्पन्न २० लाखांनी वाढेल अशी अपेक्षा आहे. चौकशी कमिटीच्या सूचना अंतर्भूत करून विल तयार करण्यास वेळ लागेल, ह्याकरिता वरील प्रकारची कर-चुकवणी थावविणारी दुरुस्ती सध्याच्या कायद्यात तांतडीने करण्यात येत आहे हे दुरुस्तीचे विल ३१ मार्चच्या आत पास न झाल्यास ते ब्रह्मदेशास लागू पडणार नाही, ह्या करिता ही थोडी धाई करण्यात येत आहे. कायद्यामधील दुरुस्तीमुळे, कित्येकावर अन्याय्य आकारणी होण्याचा संभव आहे तथापि अशी उदाहरणे सरकारच्या नजरेस आल्यास त्याबाबत जरूर ती तजवीज करण्यात येईल, असे सर जेम्स ग्रिग ह्यांनी सरकारतर्फे असेंब्लीत आश्वासन दिले वरील दुरुस्त विल असेंब्लीत पास झाले असून, प्राप्तीवरील कराच्या जाळ्यांतून निसटणारांस खेचण्याची अशा रीतीने सुरवात झाली आहे

हिंदी किनाऱ्यालगतच्या व्यवहारांत जपानी आगबोटी

हिंदी आगबोटीच्या घंटाचे मार्गांत इतक्या अडचणी आहेत की, त्यास सरकारने विशेष सवलती व सहाय दिल्यावाचून त्याची प्रगति होण्याची फारशी आशा वाटत नाही हिंदुस्थानच्या किनाऱ्या लगतचीहि वहातूक हिंदी आगबोट मंडळ्यांच्या ताब्यात नाही, तेव्हा महासागराच्या हमरस्त्यावरचा व्यवहार त्यांच्या टापूच्या बाहेर आहे, हे सागावयास नकोच किनाऱ्यालगतच्या वहातुकींत परदेशी मंडळ्यांची इतकी स्पर्धा चालते की, तिच्या पुढे स्वदेशी आगबोटवाल्यास हात टेकावे लागतात. आपल्या देशाच्या किनाऱ्यालगतच्या आगबोटींच्या घटात परराष्ट्रीय मंडळ्यास शिरू थावयाचे नाही असा प्रत्येक देशाचा शिरस्ता आहे इंग्लंड, फ्रान्स, अमेरिका व सुद्धे जपान ह्या देशात परकी मंडळ्यांवर ह्या प्रकारचा स्पष्ट निर्बंध आहे तशा प्रकारचा नियम हिंदुस्थान सरकारने करावा ह्या मागणीस हिंदी सरकारने मान्यता दिलेली नाही. जपानने आता त्या क्षेत्रात शिरकाव करून परकीय स्पर्धेत भर टाकली आहे व हिंदी बंदराच्या मधला व्यवहार चालू केला आहे कलकत्त्याच्या हिंदी चेंबर ऑफ कॉमर्सने सदरहु चढाईच्या धोरणाची उदाहरणे हिंदुस्थान सरकारच्या नजरेस आणून त्यास प्रतिबंध होण्याची तजवीज करावी असे सुचविले आहे. हिंद-जपान व्यापारी कराराची चर्चा चालली असताना जपानच्या प्रतिनिधींनी ह्या बाबतीतल्या आक्रमणास आळा घालण्याची व्यवस्था करण्याचे आश्वासन दिले होते, त्याची आठवण करून देऊन अभिवचनाप्रमाणे जपानने वागावे अशी आग्रहाची सूचना व्यापारी संघाने सरकारास केली आहे, तिचा योग्य विचार होणे जरूर आहे.

युद्धाच्या पूर्वतयारीकरिता ५०० कोटी रुपयांचे कर्ज

युद्धाच्या पूर्वतयारीकरिता होणारा खर्च चालू उत्पन्नातून भागत नसल्याने, ५०० कोटी रुपयांचे ३०वर्षे मुदतीचे कर्ज उभारण्याची ब्रिटिश सरकार तजवीज करीत आहे आणि त्याबाबत पार्लमेंटमध्ये ताबडतोब एक विल मांडण्यात येईल असे फ्रॅण्शिस्वात्याचे मुख्य, मि चेंबलॅन, ह्यांनी गेल्या आठवड्यांत जाहीर केले. कर्जावरील व्याजाची आणि परतफेडीची तरतूद दर-सालच्या बजेटातून करण्यात येईल. इतर राष्ट्रांच्या मानाने ग्रेट ब्रिटनची सरक्षक तयारी जट्यत झालेली नाही त्यासंबंधातील खर्च किती वर्षे चालू ठेवावा लागेल आणि एकूण किती रकमेची जरूर पडेल, ह्याचा आज अदाज करता येत नाही, असेहि मि चेंबलॅन ह्यांनी सांगितले परिस्थिति उत्पन्न होईल त्याप्रमाणे धोरण बदलावे लागेल, परंतु पार्लमेंटच्या मजुरीखेरीज सर्चाचा तपशील ठरविण्यात येणार नाही हे त्यांनी स्पष्ट केले. कर्जाची रकम जरूर पडेल त्याप्रमाणे पाच वर्षांत ती उभारण्यात येईल आणि ह्या मुदतीमधील अदाजपत्रकातील वाढाव्याचा विनियोगहि सरक्षक तयारीकडेच करण्यात येईल नवीन कर्जाच्या ह्या घोषणेमुळे ग्रेट ब्रिटनमध्ये येत्या वर्षी प्राप्तीवरील करात वाढ होणार ह्या भीतीने हा करभार चुकविण्याकरिता लोक आपले पैसे ज्यास्त फलदायी ठिकाणी गुताविण्याचा प्रयत्न करतील, अशी अपेक्षा आहे. नवीन कर्जांमुळे पैशाचे बाजारावर ताण पडण्याचा आणि व्याजाच्या सध्याचे स्वस्त दरावर प्रतिकूल परिणाम होण्याचा संभव नाही, असा अदाज आहे

रोड फंड व दळणवळणाची सोय

हिंदुस्थानात दळणवळणाच्या सोयीचे चागले व भरपूर रस्ते असावे, ह्याकरिता कोणते धोरण आखणे इष्ट आहे, ह्याचा विचार करण्याकरिता हिंदुस्थान सरकारने १९२७ साली एक कमिटी नेमली होती तिच्या शिफारशीस अनुसरून सरकारने पेट्रोलच्या प्रत्येक गॅलनावर दोन आणे जादा कर बसविला आणि त्याच्या उत्पन्नातून प्रातिक सरकारे व सध्याने ह्यास त्याच्या हद्दीमधील पेट्रोलच्या खपाचे प्रमाणात रस्ते सुधारण्याकरिता रकमा वाटून दिल्या ह्या रकमातून प्रातिक सरकारानी आतरप्रातिक मोठे रस्ते व रेल्वेस जोडणाऱ्या अतर्गत सडका, ह्यांच्या सुधारणेचा खर्च करावा, अशी योजना होती. तथापि १९३१ साली मदीस सुरवात होऊन, ह्या फंडाचा विनियोग नवीन रस्त्याच्या बाधणीकडे करण्याऐवजी, जुन्या सडकाच्या दुरुस्तिकडेच करण्याची प्रातिक सरकारांवर पाळी आली. रेल्वेजची सापत्तिक स्थितीहि बिघडली आणि रेल्वे विरुद्ध मोठार वहातुक असा लढा उपस्थित झाला प्रातिक सरकारानी रोडफंडाच्या उत्पन्नातून करावयाचा खर्च रेल्वेजना पोषक व्हावा व रेल्वेजची गिऱ्हाइके वाढावी, अशी हिंदुस्थान सरकारची विचारसरणी होती मोटारींच्या रस्त्याची स्पर्धी रेल्वेजशी होऊ नये, ह्याकरिता मोटारींच्या वहातुकीचे नियंत्रण हिंदुस्थान सरकारच्या सांगण्याप्रमाणे प्रातिक सरकारानी केले पाहिजे, असे त्यांचे म्हणणे होते. पेट्रोलवरील जादा पट्टीच्या उत्पन्नाची मालकी हिंदुस्थान सरकारकडे असल्याने, प्रातिक सरकारास आपले म्हणणे प्रभावी करणे शक्य झाले नाही आणि रेल्वेजचे हितसंबंध जास्त महत्त्वाचे मानले जाऊन अखेर हिंदुस्थान सरकारची सरशी झाली.

मोटारींच्या दळणवळणाचें नियंत्रण

हिंदी रेलवेजमध्ये गुठून पडलेल्या ८०० कोटी रुपयाचे भाडवलाचा बोजा हलका करावयाचा म्हणजे त्यावर व्याज सुटणें अवश्यक आहे. रेलवेज अजिबात फायद्यात पडत नसताना, हिंदुस्थान सरकार मोटारींच्या वहातुकीस म्हणजे रेलवेजच्या प्रतिस्पर्ध्यास उत्तेजन देणें शक्य नव्हतें आगगाडीच्या रस्त्याशीं समांतर असणाऱ्या रस्त्यावरून होणारी मोटार वहातुक रेल्वेजना नको आहे, कारण त्यामुळें रेल्वेजचें गिन्हाईक कमी होतें अतर्गत मुलुखातून रेल्वेस्टेशनवर आणून सोडणारे रस्ते मात्र वाढावे, असें हिंदुस्थान सरकारचें धोरण आहे ह्या धोरणाची जाहीर घोषणा सरकारनें एका ठरावाच्या रूपानें असेंब्लीत गेल्या आठवड्यात केली आणि ह्या ठराव बहुमतानें पासहि झाला प्रातिक सरकारानीं मध्यवर्ती सरकारच्या योजनांशीं सहकार्य केलें नाहीं, तर रोड फंडातून त्यास द्यावयाची ब्रंट बंद करण्याचा अधिकार हिंदुस्थान सरकारनें आपणाकडे राखून ठेवला आहे रोड फंडातील प्रत्येक पैचा विनियोग रस्त्याकडेचें होईल, असें आश्वासन सर फ्रँक नॉइस ह्यानीं असेंब्लीमधील वादविवादाचे वेळीं दिलें मात्र ह्या संबधातील प्रांतांनीं आसलेल्या योजना नामंजूर करण्याचा हक हिंदुस्थान सरकारकडे रहावयाचा आहे अशा रीतीनें मोटारींची वहातुक नियंत्रित करण्याचें काम मध्यवर्ती सरकारनें आपणाकडे घेतलें आहे

प्रातिक सरकारांची कुचंबणा

रोड फंडाची मालकी हिंदुस्थान सरकारकडे असल्यानें त्या फंडाचा विनियोग सरकारास योग्य वाटेल त्याप्रमाणें करण्याचा त्यास अधिकार आहे, असें सरकारचे रोड इंजिनियर, मि. मिचेल, हे आपल्या भाषणात म्हणाले ह्या वाक्यांतच सरकारी धोरणाचें सर्व सार आहे. रेल्वेज आपल्या पायावर पुन. नीट उभ्या राहून त्या मध्यवर्ती बजेटास पोषक झाल्याखेरीज प्राप्तीवरील कराचा हिस्सा प्रातिक सरकारांचे वाटणीस येणार नाहीं, ह्या भितीनें तरी सर्व प्रांतास मध्यवर्ती सरकारशीं सहकार्य करावें लागेल, अशी विचारसरणी पुढें माडण्यात आली आहे प्रांतांतील दळणवळणाच्या सोयी-गैरसोयी न पहाता आणि मोटार वहातुकीच्या घद्याकडे लक्ष न देता केवळ रेल्वेजना पोषक होईल असेंच स्वार्थी धोरण हिंदुस्थान सरकारनें आसलें आहे प्रातिक सरकारानीं ह्या योजनेस समति नाकारणें अशक्यच होतें रोडफंडाच्या मूळ हेतूस कलाटणी देऊन, मोटारींच्या वहातुकीवरील कराचा उपयोग, रेल्वेजना होणाऱ्या मोटार वहातुकीच्या स्पर्धेस आळा घालण्याकडे आता करण्यांत यावयाचा आहे. मोटारीचे घद्यात हितसंबध असणारास सरकारचें हें धोरण निराशाजनक वाटेल ह्यांत संशय नाहीं

टाटा कंपनी व बंगाल आयर्न कंपनी

बंगाल आयर्न, इंडियन आयर्न व टाटा ह्या तीन कंपन्यांच्या एकत्रीकरणासंबंधी वाटाघाटी गेल्या ऑगस्टमध्ये लडन येथें चालू होत्या आणि एक नवीन कंपनी काढण्याचे बाबतीत वरील कंपन्याचें एकमतहि झालें होतें इंडियन आयर्न कंपनीनें मध्यतरी बंगाल आयर्न कंपनी विकत घेतली टाटा व इंडियन आयर्न ह्यांच्या प्रतिनिधींमध्ये अखेर मतभेद होऊन वाटाघाटी फिसकटल्या इंडियन आयर्ननें हिरापूर येथें कारखाना काढण्याचें निश्चित केलें

असून पैशाची व यंत्रसामुग्रीची व्यवस्थाहि पुरी झाली आहे तयार होणाऱ्या मालास ब्रेटब्रिटनमध्ये व इतर देशात प्रचंड मागणी असल्याकारणानें कंपनीस भरभक्कम नफा होईल, अशी तिच्या चालकाची अपेक्षा आहे. टाटा कंपनीनेंहि आपला कारखाना वाढविण्याचें ठरविलें आहे

बदाम तेल

व्यापारी भावाने खात्रीचें मिळेल

द. ना. हेजाब

किराणा व सुक्या मेव्याचे व्यापारी, २० शुक्रवार, पुणे.

वास्तुशास्त्रज्ञ व धरमालक

आमचा इमारतीच्या बाधकामाचा चुना शिफारसपूर्वक व अगत्यानें वापरतात.

“ गिलाव्याचा चुना ह्या तर आमचे चुन्याचे धंवातील विशेष होय ”

भाऊ गंगाधर साठे,

बिल्डिंग कॉन्ट्रक्टर व मळलेल्या चुन्याचे व्यापारी,
५१२ सदाशिव, चिमण्या गणपती चौक, पुणे २

Fergusson College Rd. Poona 4. Phone No 513.

DECCAN TALKIES

From Wed. 17th to Fri 19th

RED HEADS ON PARADE

Actor—JOHN BOLES

From Sat 20th to Tue 23rd

IT HAPPENED ONE NIGHT

MATINEE on—Sat. & Sun at 4 P M

हंस पिक्चर्सचा ४ था

अद्वितीय बोलफट

धर्मवीर

मिनवर्हा टॉकीजमध्ये पहा

लेखक : प्रि. अत्रे

—भूमिका—

बाबूराव पेंढारकर,
रत्नप्रभा,

विनायक,
इंदिरा वाडकर.

शेतीचा धंदा कसा सुधारेल ?

सहकारी चळवळीचे महत्त्व

रिझर्व्ह बँकेचे कुचराईचे धोरण

प्रो काळे ह्यांचे भाषण

[बहार आणि ओरिसा प्रांताच्या सहकारी परिषदेचे १९ वे अधिवेशन भागलपूर येथे ता १३ व १४ रोजी प्रो. वा. गो काळे ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली भरले होते अध्यक्षतेचे भाषणातील महत्त्वाच्या मुद्याचा सारांश येथे दिला आहे]

[१] वेगवेगळ्या प्रांतातील आर्थिक व सामाजिक परिस्थिती थोडीफार भिन्न असली, सहकारी चळवळीची रचना प्रत्येक प्रांतात किंचित वेगळी आढळली आणि चळवळीमधील प्रश्नांच्या स्वरूपात वैचित्र्य दिसले, तरी प्रमुख आणि मुद्याच्या गोष्टीत व भासणाऱ्या अडचणीत, त्याचप्रमाणे सुचविल्या जाणाऱ्या उपाय-योजनांमध्येहि बरेच साम्य आहे.

[२] हें साधर्म्य असणे स्वाभाविकच आहे. कारण, सरकारच्या पुरस्कारानेच हिंदुस्थानात सहकारी चळवळीस आरंभ झालेला असून, प्रांतिक सरकारांनी तिला चालत्यावस्थेत सहाय्य व प्रोत्साहन दिलेले आहे. ही चळवळ आपल्या पायावर लवकरच उभी राहिल, अशी सर्वांची अपेक्षा होती.

[३] सहकारी चळवळीचा ज्या देशात प्रथम उगम होऊन प्रसार झाला, त्या देशात ही चळवळ सरकारच्या मदतीने स्थापन झालेली नव्हती. ध्येयवादी लोकांच्या प्रयत्नांमुळेच चळवळीची बीजे रुजून तिचा वृक्ष तेथे फोफावला गेला. ह्या कारणाने, तेथील सस्थांचे व्यवहारात एक प्रकारचा आत्मविश्वास दिसून येतो. शिक्षण व प्रचारकार्य ह्यांचे द्वारा, सहकार हें एक केवळ ध्येय नसून तो व्यवहार आहे, ह्याची जाणीव त्या देशात सर्वांस करून देण्यात येते

[४] हिंदुस्थानात सहकारी चळवळ सरकारच्या पुरस्काराने सुरू झाली, हा काही दोष समजण्याचे कारण नाही समाजातील गरजू व गरीब लोकांस सहाय्य करण्याचे धोरण जगातील सर्व देशात सरकारांनी अंगीकारलेले आहे तथापि, हिंदुस्थानामध्ये चळवळीचे सरकारावरील अवलंबन कायम राहिले असून, लोकामध्ये सहकाराच्या तत्त्वाचा प्रसार झालेला नाही सहकारी सस्था ह्या आपल्या स्वतःच्याच सस्था असून त्याबाबत आपणांस काही अधिकार तर आपली काही कर्तव्ये आहेत ह्याचीहि जाणीव सभासदांस नाही. चळवळीत मोठ्या उत्साहाने भाग घेणाऱ्या पुढाऱ्यांची व सरकारी अधिकाऱ्यांचीहि निराशा होऊन गेली आहे

[५] चळवळीच्या सुरवातीच्या काळात हे दोष फारसे जाणवले नाहीत. कर्ज देणारी सस्था, ह्याच दृष्टीने सोसायटीकडे शेतकरी पहात असल्याने अमर्याद जबाबदारीच्या तत्त्वाची जाणीव फारच थोड्यास होती. कर्जाचा विनियोग योग्य होतो किंवा नाही ह्याकडे दुर्लक्ष झाले, देखरेख व्यवस्थित झाली नाही व सोसायट्यांचे व्यवहार व शेतकऱ्यांच्या धंद्यातील तेजी-मदी ह्यांचा मेळ राहिला नाही अर्बन सहकारी सस्थांची प्रगति मात्र चांगली झाली तथापि, एकदरीने पहाता, चळवळीमधील दोषांचे वेळीच निराकरण झाले नाही व प्रवाहाबरोबर ती वहात गेली.

[६] मंदीचे बाजारभाव, शेतकऱ्यांची कर्जे परत फेडण्याची अक्षमता, इत्यादि कारणामुळे थकबाक्या वाढत जाऊन त्यांची झळ मध्यवर्ती बँकासहि लागली व त्यास आपला गुतलेला पैसा परत मिळवणे अशक्य झाले सामान्य लोकांस सहकारी चळवळीविषयी पहिल्यापासूनच सहानुभूति वाटत नव्हती, परंतु आतां कित्येक सहकारी कार्यकर्त्यांचीहि निराशा झाली आहे आणि प्रांतिक सरकारांसहि मार्ग सुचेनासा झाला आहे

[७] हें काहीहि असले, तरी शेतकऱ्यांची उन्नति होण्यास सहकारालेखरीज दुसरे कोणतेहि साधन नाही, असें माझे ठाम मत आहे ह्याबाबत शेतकरी कमिशनने प्रकट केलेला अभिप्राय आजच्या परिस्थितीतहि योग्य व उचित, असाच वाटेला. अडाणी व अशिक्षित शेतकऱ्यांस दलालाचे व सावकाराचे तावडीत देऊन, त्यास आर्थिक संकटाशी टक्कर देण्यास मोकळा सोडणे निष्ठुरपणाचे होईल उलट, त्याबाबतची सर्व जबाबदारी स्वतःवर घेणे हाहि गोष्ट सरकारचे दृष्टीने अव्यवहार्यच ठरेल सहकारी चळवळच फक्त शेतीच्या धंद्यास व्यवस्थित स्वरूप देऊ शकेल प्रांतिक सरकारांनी ह्या चळवळीत सुधारणा करण्याची शिकस्त चालविली आहे परंतु त्याचा उत्साह व चळवळीवरील विश्वास ही मात्र नाहीशी झाली आहेत सोशलिस्ट व फॅसिस्ट देशात सहकारी चळवळीस योग्य ते स्थान देण्यात आलेले आहे व भांडवलशाहीत ही चळवळ आपल्या प्रतिस्पर्ध्यांस उत्कृष्ट रीतीने तोंड देत आहे

(८) गेल्या काही वर्षांच्या मंदीतून सहकारी चळवळ अपेक्षेपेक्षा चांगल्या तऱ्हेने तग धरून राहिली, ही गोष्ट नाकारता येणार नाही तथापि, प्रांतिक सरकारांनी ह्या चळवळीकरिता जास्त पैसा खर्च केला पाहिजे सहकारी स्वातंत्र्याचे काम वाढत असून ते करण्यास माणसे कमी पडत आहेत. स्वातंत्र्याचे निर्णय होण्यास वेळ लागतो, सुधारणा होण्यास विलंब होतो आणि चळवळीच्या वाढीकडे त्यास लक्ष देण्यास फुरसत होत नाही बिनसरकारी सहकारी सस्थांचीहि हीच तक्रार आहे सहकारी रजिस्ट्राराचा चळवळीवर विश्वास पाहिजे व बिनसरकारी कार्यकर्त्यांना त्यांनी प्रोत्साहन दिले पाहिजे.

[९] वर दाखवून दिलेल्या गोष्टींच्या अनुरोधानेच पुढे पाऊल टाकले पाहिजे ओरिसा बहारपासून आता अलग होत असल्याने, सहकारी चळवळीचा आढावा घेऊन पुढील धोरण आखण्यास ही रुढि उत्कृष्ट आहे

[१०] सहकारी सोसायट्यांची थकलेली बाकी वसूल कशी करावी व त्यास भक्षम पायावर पुनः कसे उभे करावे, हा विकट प्रश्न सर्वच प्रांतात उपस्थित झाला आहे. व्याजामध्ये योग्य ती सवलत व माफी आणि जरूर तेथे कायदेशीर इलाज हा एवढाच मार्ग आता शिलक आहे मुदतीची कर्जे अडकून गेल्यामुळे कठिण परिस्थिती निर्माण झाली आहे अगदीच निकुष्टावस्थेस सोसायटी पोचली नसेल, तर ती चालू ठेवून चांगल्या सभासदांस सहाय्य केले पाहिजे नवीन कर्जे देतांना दक्षता बाळगली पाहिजे आणि ह्या बाबतीत मध्यवर्ती बँका, प्रांतिक बँक व सहकारी स्वतः यांनी सहकार्याने चालले पाहिजे

(११) शेतकऱ्यांस दिलेला पैसा दीर्घ काळ अडकून बसणारा असला तरी तो पुरविणाऱ्या संस्थांच्या ठेवी मात्र अल्प मुदतीच्या आहेत. सहकारी चळवळीकरिता लाव मुदतीच्या ठेवी

मिळविणे जरूर आहे बहुतेक सर्व प्रातातून अगीकारलेले, सहकारी चळवळ सुधारण्याचे व तिच्यामधील दोष नाहीसे करण्याचे, धोरण योग्य असले तरी प्रगति न करणे. म्हणजे मागे जाण्याप्रमाणेच आहे. ग्रामसुधारणा व ग्रामोन्नति ह्यांस सहकारी तत्त्वाची व पायाची जोड दिली, तर प्रगति जास्त झपाट्याने होईल. शेतीच्या मालाचा उठाव व त्यास लागणाऱ्या भाडवलाचा पुरवठा सहकारी तत्त्वावर होणे अगत्याचे आहे मध्यवर्ती सरकारने दिलेल्या ग्रॅटचा विनियोग अशा प्रकारच्या योजनांचे पुरस्काराकरिता होणे इष्ट आहे.

[१२] लवकरच अमलात येणाऱ्या प्रातिक स्वायत्ततेमुळे लोकांच्या आर्थिक-परिस्थितीत सुधारणा घडून येईल ही अपेक्षा व्यर्थ आहे. जकाती, व्यापार, चलन, इत्यादि महत्त्वाच्या बाबी मध्यवर्ती सरकारचे कक्षेत येत असल्याने प्रातिक सरकारास आपले स्वतःचे धोरण प्रभावी करता येणार नाही. नैसर्गिक अडचणी आणि मध्यवर्ती सरकारच्या धोरणामुळे उत्पन्न होणारी आर्थिक परिस्थिति, याच्या कक्षेतच त्यास कार्य करावे लागेल. देशाची सर्वसाधारण आर्थिक प्रगति झाल्यासैरिज प्रातिक सरकारांच्या प्रयत्नास फारसे यश येणार नाही. मध्यवर्ती सरकारने, जगातील इतर राष्ट्रीय सरकाराप्रमाणे, देशातील आर्थिक व सामाजिक रचनेची घडी नीट बसविण्याचा मुद्दाम प्रयत्न केला पाहिजे

[१३] रिझर्व्ह बँकेने शेतीच्या प्रश्नासंबंधाने आपला रिपोर्ट सरकारास नुकताच सादर केला आहे. रिझर्व्ह बँकेचे पैसे दीर्घकालीन कर्जात न गुंतता ते खेळते रहाणे आवश्यक आहे, आणि ह्याकरिता विश्वासाह बँका व बँकर्स ह्यांचेहीच फक्त व्यवहार करणे तिला शक्य आहे, शेतीच्या धंद्यास वरील अटी पाळता येणे कठिण असल्याने सदरहु धंदा रिझर्व्ह बँकेकडून मदत मिळण्यास लायक होईपर्यंत बँकेस काहीं करता येणार नाही, असा तिच्या रिपोर्टाचा सारांश आहे शेतीच्या धंद्याची पत वाढविण्याचे काम ओघानेच प्रातिक सरकाराकडे येते

[१४] रिझर्व्ह बँकेने आपली भूमिका स्पष्ट केली, हे ठीक झाले परंतु तिला ह्यापेक्षा ज्यास्त सहायकारक धोरण स्वीकारता येणे शक्य होते शेतीच्या धंद्याबाबत बँकेने एक स्वतंत्र विभाग स्थापन करावा, अशी कायद्याने तरतूद केलेली असल्यामुळे ह्या प्रश्नाकडे बँक सहानुभूतीने पाहिल व निश्चित योजना आखून देऊन आपणास काय मदत करता येईल ते स्पष्ट करील अशी अपेक्षा होती, ती मात्र फोल ठरली आहे आपल्या कार्याविषयी व जबाबदारीविषयी बँकेचे अत्यंत आकुचित कल्पना करून घेतली आहे, असे म्हणणे भाग पडते

(१५) आर्थिक मर्दांतून शेतकऱ्यास बाहेर काढण्याची, रिझर्व्ह बँक आणि मध्यवर्ती व प्रातिक सरकारे ह्यावर विशेष प्रकारची जबाबदारी आहे बँकेने आपल्या रिपोर्टात फक्त प्रातिक सरकारासच सूचना केलेल्या आहेत, मध्यवर्ती सरकारशी ह्यासंबंधी तिने विचारविनिमय केलेला दिसत नाही. सहकारी संस्था व्यवस्थित रीतीने आपल्या पायावर उभ्या राहिल्यासैरिज रिझर्व्ह बँक मदत देण्यास तयार नाही आणि खेडेगावाच्या सुधारणेकरता ग्रॅट दिल्यावर आपले कर्तव्य आता सपले, असे म्हणून मध्यवर्ती सरकार स्वस्थ बसणार -तेव्हा रिझर्व्ह बँकेच्या अटी शेतकऱ्यास पार पाडता येण्यास किती काळ लागणार, कोणास म्हात तोपर्यंत,

रिझर्व्ह बँकेचा शेतीच्या धंद्यास काहींच उपयोग होणार नाही, असाच बँकेच्या रिपोर्टाचा अर्थ होत नाही काय ?

[१६] सहकाराच्या तत्त्वानुसार आपली चळवळ चालविणे, हा एकच मार्ग माझ्या मते आता शिष्टक आहे. आपले स्वतःचे सामर्थ्य वाढवून परावलंबन थांबविले पाहिजे. ग्रामसुधारणा व समाजसेवा ह्याबाबतच्या सध्याच्या अनुकूल वातावरणाचा फायदा घेऊन सहकारी चळवळीचा पाया दृढ केला पाहिजे. ह्याकरिता अनेक कार्यकर्त्यांची जरूरी आहे व ते आपण होऊन पुढे येतील अशी आशा आहे.

[१७] सहकारी संस्थांची व्यवस्था लोकांच्या हाती असावी व त्या बाबतची सर्व जबाबदारी त्यांनी पत्करावी, सरकारने फक्त लोकांकरिताचे दृष्टीने, कायद्याने सांगितल्याप्रमाणे सर्वसाधारण देखरेख ठेवावी हे ध्येय आज शिष्टक राहिलेले नाही. आपल्या संस्थांची स्वतः व्यवस्था पहाण्याची सहकारी कार्यकर्त्यांची मागणी अगदी रास्त आहे, परंतु सहकारी संस्थांनीच प्रथम आपला कारभार सुधारून आपल्या मागण्या मान्य कराव्यास सरकारांस भाग पाडले पाहिजे. नालायक व गचाळ बिनसकारी सहकारी संस्थांचा देखावा कायम ठेवण्यात हशिल नाही.

[१८] आपण इतर देशातील सहकारी तत्त्वाचा अगीकार केला असला तरी त्याचे मर्म जाणून त्याप्रमाणे व्यवहार करण्यास मात्र आपण शिकलो नाही. शिक्षण व प्रचार ह्यांचे महत्त्व अजून आपणास पटलेले नाही ग्रामसुधारणेच्या कार्यात ह्या गोष्टींची नड भासेल. अशिक्षित व नालायक नोकरवर्ग आणि गैराशिक्षित व्यवस्था, ह्यांचे दुष्परिणाम सहकारी संस्थांनी ओळखून ते टाळण्याचे प्रयत्न केले पाहिजेत.

[१९] बहारमधील सहकारी चळवळीमध्ये वरपासून खालपर्यंत निराशामय परिस्थिति दिसून येते. प्रगति अजिबात सुटली असून प्राथमिक सोसायट्या आणि प्रातिक व मध्यवर्ती बँका सर्वच अडचणीत सापडल्या आहेत बिनसकारी कार्यकर्त्यांत उत्साह राहिलेला नाही. ह्या कठिण परिस्थितीतून मार्ग काढण्यास सर्वांनी सहकार्याने प्रयत्न केले पाहिजेत

खरे कुलांतील मंडळींना जाहीर विनंति

काहीं दिवसापूर्वी पुण्यातील खरे मंडळींनी एकत्र जमून परगांवच्या कित्येक खरे मंडळींच्या अनुमतीने "खरे कुलवृत्तात मंडळ" स्थपन केले आहे सध्या या मंडळाचा उद्देश खरे घराण्याची प्राचीन व अर्वाचीन माहिती एकत्र करणे एवढाच असून त्या दृष्टीने प्रयत्न सुरू आहे खरे कुलांतील अनेक लोक शारदपाणी, धोपावकर, दीक्षित, पुराणीक, खानदेशे, स्वयंराजी वगैरे उपनामांनी ओळखले जातात. अशा कित्येक मंडळींना व्यक्तिशः भेटून व पत्रे पाठवून माहिती जमविण्याचा प्रयत्न चालू आहे. पण सर्वांचेच बाबतीत असे करणे शक्य नसल्याने या विनंतिपत्रकाचे द्वारे सर्वांस जाहीर विनंति की, खरे किंवा खरे कुलांतील पण इतर उपनाम धारण करणाऱ्या सर्व मंडळींनी व खरे घराण्याची हकीकत ठाऊक असणाऱ्या इतर मंडळींनी त्यांना जी माहिती असेल ती, वशावळ इ जुन्या कागदपत्रांच्या नकलांसह खालील पत्र्यावर पाठवून देण्याची कृपा करावी कार्याचे महत्त्व जाणून शक्य असेल त्यांनी शक्यनुसार आर्थिक मदत करावी अशी विनंति आहे.

नारायण माधवराव खरे,
कार्यवाह - खरे कुलवृत्तात मंडळ,
३६१ सदाशिव पेठ, पुणे शहर.

कायदेमंडळांत आर्थिक प्रश्नांवर प्रकाश

१९३२-३३ ते १९३५-३६ अखेर ब्रॉडकास्टिंगवर हिंडुस्थान सरकारने एकूण १५३ लक्ष रुपये खर्च केले. ऑगस्ट १९३५ पर्यंत फक्त एकच इंग्रज अधिकारी ह्या खात्यांत होता, आतां चार आहेत.

* *

मद्रास ॲन्ड सदर्न मराठा रेल्वेशीं झालेल्या सरकारी कराराची मुदत १९३८ अखेर पुरी होणार आहे, तथापि ती आणखी आठ वर्षांनीं वाढविण्यांत आली आहे.

* *

एका प्रांतांत नोंदण्यांत आलेल्या मोटारी दुसऱ्या प्रांतांत जातात, त्या वेळीं त्यांवरील करांचे आकारणीसंबंधानें प्रश्न उपस्थित होतो. ह्या बाबतींत निश्चित नियम करण्याचे काम सरकार लवकरच हातीं घेणार आहे.

* *

सध्या व्यापार व उद्योगधंदे ह्यांस थोडीशी तेजी असल्याकारणानें मालाच्या वहातुकीस रेल्वे वॅगन्सचा तुटवडा पडत आहे. वॅगन्सची संख्या वाढविण्याचा सरकार विचार करित आहे.

* *

कल्याण येथील पॉवर हाउसमध्ये वीज उत्पन्न करण्यास प्रत्येक यूनिटमागे अर्ध्या, आण्यपेक्षा थोडासा जास्त खर्च येतो. सध्याच्या यंत्रसामुग्रीच्या सहाय्याने, भांडवली खर्च विशेष न वाढतां जास्त वीज उत्पन्न करणे शक्य आहे. मुंबई व त्या शहराचीं उपनगरे ह्यांमध्ये जी. आय. पी. व बी. बी. ॲन्ड सी. आय. रेल्वे ह्यांस लागणारी वीज (सुमारे १० कोटि यूनिट्स) टाटाच्या कंपन्यांकडून विकत घेण्यांत येते. जी. आय. पी. रेल्वेची एकटीचीच मागणी ७ कोटि यूनिट्सची आहे, ती कल्याण पॉवर हाउसमधून पुरविण्याची योजना सरकारपुढें आहे.

* *

लोलंडाचे व पोलादाचे धंद्यास दिलेल्या संरक्षणाची मुदत १९४१ अखेर संपते, त्यापूर्वीं टारिफ बोर्ड नेमण्यांत येऊन ह्या धंद्याविषयीं चौकशी करण्यांत येईल.

* *

विचारलेल्या प्रश्नास उत्तर देण्यास प्रत्येकी ७५ रुपये खर्च येतो. असेंब्लीच्या गेल्या ऑगस्टमधील बैठकींत एका सभासदानें ३९५ प्रश्न विचारले.

* *

तुंगभद्रा नदी म्हैसूर व हैद्राबाद संस्थानें आणि मद्रास इलाखा ह्या तिघांच्या हद्दींतून वहात जाऊन कृष्णस मिळते. ह्या नदीच्या पाण्याचे वांटणीविषयीं मद्रास व म्हैसूर सरकारांमधील वाघा मिटला असून, हैद्राबाद संस्थानाचा त्याबाबत कांहीं विरोध आहे काय, ह्याविषयीं विचारणा करण्यांत आली आहे.

* *

रेल्वे चौकशी कमिटीवर एकहि हिंदी तज्ज्ञ नेमण्यांत आला नाही ह्याबद्दल लोकनियुक्त सभासदांनीं असेंब्लींत असंतोष व्यक्त केला. ह्या कमिटीवर सरकारचा २,१८,००० रुपये खर्च होणार आहे.

* *

नागपूर प्रीमिअर को-ऑपरेटिव्ह हाउसिंग सोसायटी, लिमिटेड.

टिळक पुतळयाजवळ, नागपूर सिटी.

	रुपये
अधिकृत भांडवल	१,००,०००
जमा असलेलें भांडवल	७७,०००
रिझर्व्ह फंड	२,७५८
इतर फंड	९०२
मुदतबंद ठेवी	१,५२,७०८
सेव्हिगज बँक ठेवी	४,२८४
मेंबरांकडून येणें असलेलें कर्ज	२,५१,२१५
सरकारी रोखे व तत्समान रोख्यांत	
गुंतविलेली एकूण रकम	४०,७७३

सोसायटी जास्त कमी मुदतीच्या ठेवी स्वीकारते. ठेवीची रक्कम पूर्ण सुरक्षित. शेअर्स विकत मिळतात. आतांपर्यंत डिव्हिडंड पांच टक्क्यांहून केव्हांही कमी दिलें गेलें नाहीं. सोसायटी आपल्या मेंबरांना त्यांच्या घरांचें तारणावर कर्ज देते.

सोसायटीसंबंधीच्या पूर्ण माहितीसाठीं पत्र-व्यवहार करा अगर समक्ष भेटा.

जॉइंट ऑनररी सेक्रेटरीच.

फाळणा दरसाल हलं नये म्हणून आमचें इच्छा गर्भ संभव औषध घ्या व संततिनियमन करा. औषध बंद केलें की, मुलें होतात. माहितीतून एकदांच घ्यावें लागतें. वर्षभर पुराणाच्या औषधाची किंमत रु. ५. ट. स. नि. गट्टे फिजीशियन, खांडवा सी. पी.

भिडेचंभेलोखंडीनांगर
करळोगमागवा



भिडेजाणि सन्स सांगली

तमाम दून रोगांचा नाश करून दांत जरी स्वच्छ व चकट
ठेवणारी सर्वांत उत्तम!

पोरवाल
ब्लूक्रेथ पावडर

पोरवाल ॲन्ड को (रजिस्टर्ड) पूना सिटी

रिझर्व्ह बँकेची दुसरी वार्षिक सभा

बँकेच्या व्यवहारासंबंधी खुलासा

रिझर्व्ह बँकेच्या भागीदारांची दुसरी वार्षिक सभा मुंबई येथे कावसजी जहांगीर हॉलमध्ये गेल्या आठवड्यांत भरली होती. बँकेचे डेप्युटी गव्हर्नर, सर जेम्स टेलर, हे अध्यक्षस्थानी होते. बँकेचा अहवाल आणि हिशेब सादर करतांना ते आपल्या भाषणांत म्हणाले,

सर जेम्स टेलर ह्यांचे भाषण

“ गेल्या ऑक्टोबरमध्ये, लंडन येथे बँकेची शाखा स्थापन झाली व तिचे मामुली काम १ एप्रिल, १९३६ रोजी सुरू झाले. त्याबाबत बँकेस थोडा खर्च आला. स्वतःच्या इमारती बांधण्याचे बँकेने धोरण स्वीकारल्यामुळे घान्याचे रकमेतहि वाढ दिसून येते बँकेच्या नोटांचे विभागपैकी, ब्रिटिश पौढातील रोख्यांच्या परतफेडीची मुदत पांच वर्षीपेक्षा दीर्घ असतां कामा नये, हा निर्बंध येत्या एप्रिलपासून अमलांत यावयाचा आहे. हिंदी रोख्यांचे बांबतीत अशा तऱ्हेचा नियम घालून दिलेला नसला, तरी सदरहु निर्बंधाचे मुळाशी असलेला हेतु ओळखूनच बँकेस वागावे लागेल. अल्प मुदतीच्या कर्जावरील व्याजाचे दर वर्षभर अत्यंत पड्याचे राहिले, त्याचा बँकेच्या नफ्यावर थोडावहुत परिणाम झाला. आतां हिंदी व्यापार व उद्योगधंदे पुनः तेजीत येऊ लागले असून चलनास मागणी वाढत आहे किमतीत वाढ झाली, म्हणजे शेतकऱ्यास आपल्या धान्याचे मोबदला जास्त जिनसा घेतां येतील. अर्थात् युद्धाच्या पूर्व तयारीच्या मागणीमुळे कांहीं उद्योगधंद्यांची जी चलती होत आहे, ती आर्थिक क्षेत्राचे बाहेरची समजली पाहिजे

खेडेगांवांतील शेतकरी व श्रॉफ ह्यांस रिझर्व्ह बँकेच्या कक्षेत आणण्यास बँकांच्या शाखाची संख्यावाढ अत्यंत उपयोगी पडेल. बँकिंगच्या धंद्याचे शिक्षण घेतलेल्या लोकांची सहकारी चळवळीतहि अवश्यकता आहे त्यापारी पद्धतीने हिशेब ठेवण्याची शिस्त सहकारी संस्थांस लागली पाहिजे. बँकेच्या शाखांत कितीहि वाढ झाली, तरी सावकारांचा व त्यांचा संबंध जोडला गेल्याखेरीज खेडेगांवांची बँकिंगची नद्व भागणार नाही. ”

बँकेच्या हिशेबतपासनीसांचे जागी तीन फर्मसची नेमणूक करण्यात आली आणि प्रत्येकीस तीन हजार रुपये देण्याचे ठरले गेल्या वर्षीच्या एका युरोपियन फर्मचे एवजी श्री पी के घोष ह्यांस नेमण्यांत आले बाकीचे दोन हिशेबतपासनीस कायम ठेवण्यांत आले

इंडियन इंडस्ट्रियल ट्रस्ट, लि.

वरील कंपनीस, ३१ डिसेंबर १९३६ अखेर सपलेल्या वर्षी एकूण २ लक्ष ८७ हजार रुपये नफा झाला. मागील वर्षीतील नफ्यापैकी त्यात ५८३ हजार रुपये मिळवले, म्हणजे एकूण ३ लक्ष ४५३ हजार रुपये होतात. ह्यापैकी, भागीदारांस ४ टक्के दराने कर भरलेले डिविडंड देण्याकरितां २ लक्ष रुपयांचा विनियोग करण्यांत यावा अशी बोर्डाची शिफारस आहे. डिविडंड ईकलायझेशन फंडात ५० हजार व रिझर्व्हमध्ये ५३ हजार रुपये टाकावेत, अशी बोर्डाची सूचना आहे.

UNEMPLOYMENT
NO MORE



अखिल हिंदुस्थानांत पहिल्या
प्रतीचे सरकारमान्य

झारापकर टेलरिंग
कॉलेज

आप्या बळवंत चौक, पुणे २
[माहितीपत्रक मागवा]

जनानी व मर्दानी कापड

मिळण्याचे

खात्रीलायक एकच ठिकाण

माधव सोमण ब्रदर्स,

लक्ष्मीरोड, पुणे. २

दि गुड-बुइल

ऑशुअरन्स कंपनी लि.

पोस्ट : मिरज मिशन हॉस्पिटल

विमेदारास

भरपूर सबलती

माफक हत्ते

ठिकठिकाणी एजंटस् नेमणे आहेत.

पत्राव्यवहार करावा.

हेड ऑफिस : कुपवाड, जि. सातारा,

मॅनेजिंग डायरेक्टर

मुंबईचे २५ वर्षांचे अनुभवी

टेलर्स रिसबूड ब्रदर्स

सदाशिव पेठ हौदानजीक, पुणे २.

महिंद्रकर ब्रदर्स ह्यांचे

गिरगांव, मुंबई

थंडी-

करतां

सहकारी चळवळ

विणकऱ्यांच्या घद्यास सरकारी सहाय

मालेगाव, येवले आणि भिवडी येथे प्रत्येकी एक विणकऱ्यांची सहकारी सोसायटी स्थापन करण्यास मुंबई सरकारने मजुरी दिली आहे. व्यक्तिशः विणकर, त्याचेबद्दल सहानुभूति बाळगणारे सहायक व विणकऱ्यांच्या सहकारी सोसायट्या नवीन संस्थांचे सभासद होऊ शकतील त्यांच्या व्यवस्थापक मंडळात मार्केटिंग ऑफिसर, असिस्टंट रजिस्ट्रार आणि उद्योग खात्याचे वीव्हिंग असिस्टंट हे अधिकारपरत्वे असतील. हते-बंदीने अगर अन्य मार्गाने विणकऱ्यास सुधारलेली यंत्रसामुग्री पुरवणे, योग्य भावाने कच्चा माल मिळवून देणे, नवीन तऱ्हा व डिझाईन्स ह्यांविषयी सल्ला देणे, मालाची आकर्षकता वाढविणे व त्यास रग देणे, विणकऱ्यांच्या मालाचा उठाव करण्यास सहाय करणे, इत्यादि ह्या सोसायट्यांचे उद्देश आहेत. प्रत्येक सोसायटीमार्फत एक दुकान चालविण्यात येईल. हिंदुस्थान सरकारच्या ग्रॅन्टमधून तीन्ही सोसायट्यास दरसाल दोन हजार रुपये, ह्याप्रमाणे तीन वर्षे मदत देण्यांत येणार आहे.

अहमदनगर सेंट्रल को इन्स्टिट्यूट

वरील शाखेचा १९३४-३५ व १९३५-३६ चा अहवाल आमचेकडे आला आहे ३०-६-३६ रोजी १६० सोसायट्या आणि ५९ व्यक्ती मिळून २१९ सभासद शाखेचे पटावर होते. व्यक्तिशः सभासदांपैकी १७ सभासदांची वर्गणी बऱ्याच वर्षांची थकलेली आहे, परंतु वसूल होत नाही, अशी अहवालात नोंद आहे. १९३५-३६ साली वार्षिक सभा न झाल्याने मागील वर्षातील कमिटीच चालू होती. ११-८-३५ रोजी नगर जिल्ह्यातील सहकारी चळवळीमधील कार्यकर्त्यांची परिषद शाखेतर्फे भरविण्यात आली होती. कॅनॉल सोसायट्याच्या परिषदेचे पुढील कार्य तडीस नेण्यास गेल्या साली शाखेने उत्कृष्ट सहाय केले. ९-९-३५ ते २०-१०-३५ अखेर सेक्रेटरींचा ट्रेनिंग क्लास भरविण्यात आला.

नवीन शेतकी पतपेढ्या व नॉनक्रेडिट सोसायट्या स्थापण्याचा प्रयत्न, पत्रकाचे द्वारा प्रसिद्धी, डिबेटिंग क्लब, इत्यादि कामगिरीचा निर्देश अहवालात करण्यात आला आहे.

रत्नागिरी सेंट्रल को इन्स्टिट्यूट

वर्ष अखेर ह्या शाखेचे तक्त्यावर ६५ सोसायट्या व २८ व्यक्ती मिळून एकूण ९३ सभासद होते. १९३५-३६ साली ३ अर्बन बँका, ३ तालुका डे. असोसिएशन्स व वेंगुले मच्छिमार सोसायटी अशा ७ संस्था नवीन रजिस्टर झाल्या व जुन्यापैकी एकहि रद्द झाली नाही. रत्नागिरी ता. आवेविकी सहकारी मंडळी, फणसोप शेतीसुधारणा मंडळी व जाभारी विणकर सहकारी मंडळी ह्यांच्या स्थापनेचे प्रयत्न चालू आहेत. प्रचारकार्णी एकूण ५१ मंडळ्यास भेट दिली. जिल्ह्यातील सहकारी मंडळ्यांची संख्या वाढली नसली तरी त्यांचे सभासदांचे संख्येत, खेळत्या भाडवलात व स्वतःच्या मालकीचे भाडवलात प्रगति होत आहे. मात्र, थकवाकीहि वाढत आहे. शेतकऱ्यांचे बाहेरून येणारे उत्पन्न कमी होत आहे व खर्च मात्र वाढत आहे आणि शेतकी पतपेढ्यांची व्यवस्था असावी तितकी चोख रहात नाही अर्बन पतपेढ्यांचे काम सुरळीत चालू आहे. बँकांच्या अडचणींचे निराकरण करून न्याची उपयुक्तता वाढविण्याचा प्रयत्न जिल्हा इन्स्टिट्यूट करित आहे. सस्येच्या उत्पन्नाच्या मानाने तिची कामगिरी भरीव आहे, हे अहवालावरून तात्काळ लक्षात येईल. शाखा इन्स्टिट्यूटच्या चालकांचे, सस्येच्या यशाबद्दल अभिमान करणे जरूर आहे.

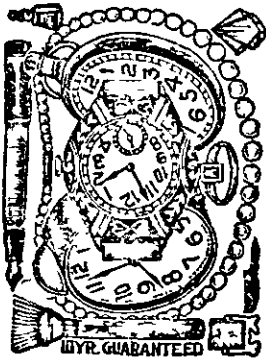
कळवणू-चांदवड (जि. नाशिक) सहकारी वृत्त

ता २०-१-३७ रोजी तहकूब झालेली कळवणू-चांदवड तालुका को. सुपरवायझिंग युनियनची विशेष साधारण सभा ता. १-२-३७ रोजी भरली त्यात मुख्यतः खालील कामे झाली.

१ अस्तित्वात येणाऱ्या डिस्ट्रिक्ट सुपरवायझिंग युनियन बोर्डास ही युनिअन जोडावी

२ जुन्या पोटनियमाऐवजी नवीन हस्तपत्रक एफ एफ मधील पोटनियम सात्याकडील सूचनेप्रमाणे फेरविचारासह स्वीकारण्यात आले

फक्त १ रु. १२ आण्यास ३ घड्याळें व १९५ फॅन्सी बक्षिसें



आमच्या मधुर वासाच्या ओटो रोझच्या ७ कुप्या १ रु. १२ आण्यास एकदम घेणारास एक सोनेरी मुलाम्याचे डमी रिस्ट वॉच, एक पट्टा, एक रेल्वे टाइम डमी पॉकेट वॉच, एक सेफ्टी वस्तरा, एक हजामतीचा साचण, एक आरसा, एक फणी, एक पावडरचे पाकीट, क्लिपसकट एक पेन्सिल, एक सिगारेट केस, एक आगपेट्याची डबी, एक सिगारेट लाइट, एक हातरूमाल, एक आगठी, एक कात्री, एक साखळीसकट किल्ल्याची रिंग, एक पेन्सिल स्कू, १४ कॅरेट रोल्ड गोल्ड निफाचे फाउंटनपेन, ५५५ फूट फोकसचा टॉर्च (किंवा) मजबूत यंत्रसामुग्रीचे व पाच वर्षे गॅरंटीचे एक जर्मन 'बी' टाइम पसि पॉकिंग व पोस्टेज १४ आणे वेगळे

ईस्टर्न ट्रेडिंग कंपनी, पोस्ट बॉक्स नं. १२२०४, कलकत्ता (२४)

किंमत

ओव्हरकोट खरेदी करा

रु. १२॥

बुधवार चौक, पुणे

निवडक बाजारमाव

सरकारी कर्जरोखे

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर १९३५ पासून)	३%
५% करमाफ लोन (१९४५-५५) ...	११९-१४
५% (१९३९-४४) लोन ...	१०४-८
४३% लांब मुदत (१९५५-६०) ...	११८-१०
४% १९६०-७० ...	११३-१२
४% १९४३ ...	११०-०
३३% बिनमुदत ...	९६-७
३३% १९४७-५० ...	१०५-१२
९३% १९४८-५२ ...	९९-१४

निमसरकारी रोखे

४% पोर्ट ट्रस्ट (विगर गॅरंटी व लांब मुदत)	१०९-८
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांब मुदत) ...	१०९-०
४% मुंबई सिटी इंप्रूव्हमेंट ट्रस्ट बॉण्ड (७०वर्षे मुदत)	१०९-०
४% म्हेसूर कर्ज (१९५३-६३) ...	११२-०
५% म्हेसूर (१९५५) ...	१२५-४

मंडळ्यांचे भाग

बँका

बँक ऑफ इंडिया (भाग १०० चा, पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	१४०-८
बँक ऑफ बडोदा (१०० पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	११७-८
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५० पैकी २५ रु. भरले व ६% डिव्हि.)	३५-१४
इंपीरिअल बँक (५०० रु., १२% डिव्हि.)	१५३०-०
रिझर्व बँक (१०० रु.)	१३३-४

रेल्वेज

बॉम्बे-बारामती (१०० रु चा भाग, डिव्हि. ४३%)	१०३-०
पाचोरा-जामनेर (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ४३%)	९६-०
अहमदाबाद-प्रांतज (५०० रु. चा भाग, डिव्हि. १०)	९२०-०

वीज

बाबे ट्रम्बे (ऑर्डिं भाग ५० रु. डिव्हि. १३%)	१५२-१३
कराची (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२७५-०
पुणे इलेक्ट्रिक (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२७०-०
टाटा पॉवर (१,००० रु. ऑर्डिं. डिव्हि. ६३%)	१५१७-८
टाटा पॉवर (१,००० रु. प्रेफरन्स, डिव्हि. ७३%)	१६०९-०

इतर

टाटा आयर्न (१५० रु. प. प्रेफरन्स डिव्हि. ६%)	२००-०
टाटा आयर्न (१०० रु. डू प्रेफरन्स, १७ रु. ८ आ.)	१७९-४
टाटा आयर्न (७५ रु. ऑर्डिं. रु ६)	२९०-८
टाटा आयर्न (३० रु डिफर्ड रु ७ आ ८)	१३२७-८

सोनं-चांदी

सोनं (मिंट) प्रत्येक तोळ्यास	३५-३-३
चांदी (मिंट) प्रत्येक १०० तोळ्यांस	५०-५-०

दि साऊंड बँकिंग कॉर्पोरेशन लि.

[स्थापना सन १९३५]

९३।१ लक्ष्मीरोड, पुणे शहर

कामाची वेळ:-

वररोज सकाळीं १० ते ३, शनिवारी १० ते १

चाळ ठेवी द. सा. द. शें. २ टक्के व्याजानें स्वीकारल्या जातात.

सेविंग बँक ठेवीवर द. सा. द. शें. ३ टक्के व्याज दिलें जातें.

मुदतीच्या ठेवी ३ महिन्यांपासून ३ वर्षांपर्यंत स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दराबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

कर्जः सोनं, चांदी, सरकारी रोखे, वगैरे तारणावर रकमा दिल्या जातात.

म्यानेजिंग एजंट्स.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

लक्ष्मीरोड, पुणे

तारेचा पत्ता : MAHABANK : फोन नं ५७२

अधिकृत भांडवल : : : १०,००,०००

विक्रीस काढलेलें भांडवल : ५,००,०००

सपलेलें भांडवल : २,१०,७००

रोख भरलेले भांडवल : १,०५,०९०

दर शेअरची किं. : रु. ५०

चाळ ठेवी द. द. शेंकडा १।१ टक्के व्याजानें स्वीकारल्या जातात.

सेविंग बँक ठेवीवर बँक स्वीकारून द. द. २।१ टक्के व्याज दिलें जातें.

मुदतीच्या ठेवी तीन महिन्यांपासून पांच वर्षांपर्यंत स्वीकारल्या जातात. व्याजाच्या दराबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

कर्जः सोनं, चांदी, माल, सरकारी कर्जरोखे किंवा व्यक्तिशः पतीवर रकमा दिल्या जातात.

कॅशक्रेडिट अगर ओव्हर ड्राफ्ट सांघरहि कर्ज दिलीं जातात.

चेक, बिले, ड्राफ्ट, हुंड्या, पेन्शन, बिले वगैरे वसूल करून दिलीं जातात

कर्जरोख्याची सरदेदीबिकी न्यावरील व्याज जमा करणें हीं कामें केलीं जातात.

या बँकेवर सातेदारानें काढलेले चेक, सेंट्रल बँक, मुंबई कमिशनशिवाय वसूल करून देते. सात्यात भरलेले मुंबई बँकांवरील चेक कमिशनशिवाय वसूल केले जातात.

शेअर सरदेदीबद्दल व व्यवहाराच्या नियमांबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

एम. व्ही. गोखले,
मॅनेजर

स्थापना १९२०

मुंबई सरकारने व कोल्हापूर सरकारने
प्रथम मान्य केलेले

जाधव टेलरिंग कॉलेज

नवीन वर्ग सुरू सले. नावें नोंदवा. माहिती

मागवा

[४९७ बुधवार, पुणे ३]



धी सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि०

हिंदुस्थानांतील प्रजेच्या हितासाठी अनेक नाविन्यपूर्ण उत्कृष्ट योजना.

होम सेविंग खाते | सोने विक्री खाते
५ तोळे व १० तोळे लगडी

चालू खाते | सिफ डिपॉझिट व्हॉल्ट खाते | विमा खाते

त्रैवार्षिक कॅश सर्टिफिकेट खाते | एक्झिच्यूटिव्ह आणि ट्रस्टी खाते

सविस्तर माहितीकरिता पत्रव्यवहार करा—

स्वदेशप्रेमी लोकांनी स्वदेशी संस्थेला उत्तेजन देणे हे त्यांचे कर्तव्य आहे. जनतेची सेवा करणे हेच आमचे ध्येय आहे. वरील स्वदेशी संस्थेकडून मिळणाऱ्या फायद्याचा अनुभव प्रत्येकांना घ्यावा.

सो. न. पोचखानवाला,
मॅनेजिंग डायरेक्टर

CONFIDENCE

is a worth-while asset in business building. The success that has attained Hindusthan's efforts to serve the public has its origin in public confidence, its

YEARS OF

Efficient Management, Fair Dealings, Prompt Settlement of Claims, Liberal Terms, Enterprize, Judicious, Reserves, Sound Investments, Huge Assets and Useful Service

HAS CREATED

PUBLIC CONFIDENCE

The following figures will convince you

NEW BUSINESS

This year 1934-35

Exceeds

2 CRORES & 50 LAKHS

BONUS

PER THOUSAND PER YEAR

On Endowment Rs 23 | On Whole Life Rs. 20

HINDUSTHAN

Co-operative Insurance Society, Ltd.

(ESTD 1907)

Branches Bombay, Madras, Delhi, Patna, Lahore, Lucknow, Dacca

Offices throughout India & the East

S. C. MAJUMDAR, | N. SARKAR,
MANAGER Bombay Branch | General Manager

POONA OFFICE — 180, Budhwar Peth

मुंबई इलाख्यातील सहकारी चळवळींच्या केंद्रस्थानी असलेली

शेतकऱ्यांची प्रांतिक बँक

म्हणजेच

बॉम्बे प्रॉविन्शियल कोऑपरेटिव्ह बँक, लिमिटेड.

(सहकारी कायद्यान्वये नोंदलेली)

स्थापना १९११.

मुख्य कचेरी—अपोलो रस्ता, कोट मुंबई.

शाखा

- | | |
|--------------------------|----------------------------|
| १ बारामती (जि पुणे) | १६ अकलूज (जि सोलापूर) |
| २ सातारा („ सातारा) | १७ विरमगांव („ अहमदाबाद) |
| ३ इस्लामपूर („ „) | १८ धुळे („ प सानदेश) |
| ४ कऱ्हाड („ „) | १९ दोंडाईचे („ „) |
| ५ तासगांव („ „) | २० शिरपूर („ „) |
| ६ किलोस्करवाडी („ „) | २१ शहादे („ „) |
| ७ शिराळे („ „) | २२ नदुरवार („ „) |
| ८ कोरेगांव („ „) | २३ साक्की („ „) |
| ९ वाई („ „) | २४ शिंदसेडे („ „) |
| १० अहमदनगर („ अहमदनगर) | २५ तळोदे („ „) |
| ११ शेवगांव („ „) | २६ मालेगांव („ नाशिक) |
| १२ कोपरगांव („ „) | २७ सटाणा („ „) |
| १३ भिवडी („ ठाणे) | २८ कळवण („ „) |
| १४ पालघर („ „) | २९ दोहद („ पंचमहाल) |
| १५ कल्याण („ „) | ३० कालोल („ „) |

खेळते भांडवल रु. २०००००००० चे वर

या बँकेत मुदतीच्या, चालू व सेविंग बँक ठेवी

स्वीकारल्या जातात

आणि

फक्त नोंदलेल्या सहकारी पतपेढ्यांनाच कर्ज

दिली जातात.

शिवाय

इलाख्यातील बहुतेक सर्व प्रमुख ठिकाणी हुंडीचा

व्यवहार केला जातो

या बँकेत येणारा पैसा, शेतकरी व इतर अल्प उत्पन्नाचे लोक, यांच्या प्रत्यक्षपणे उपयोगी पडतो.

पूर्ण माहितीकरिता हेड ऑफिस अगर शाखा-कचेऱ्यांस लिहा

व्ही. एल. मेहता,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

पायोनियर डाइंग हाऊस पुणे,

रंगीत कापडाचे व चिटाचे व्यापारी

एरोप्राफ मिटींग, सडीकाम, पक्क्या रंगाचे छापकामाचा व
रगविण्याचा कारखाना

भिकारदास माफतीरोड, 'दातेवाडी' ६२५ सदाशिव पेठ

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street,
Bombay

716 Sadashiv Peth,
Poona City.

मुलांचा खाऊ

म्हणजे सर्व प्रकारचे पेपरमिट, लेमन
झोम, मिल्क टॉफी, वगैरे

भावाचे माहितीपत्रक मागवा

भारत इंडस्ट्रिअल वर्क्स, ८१३ सदाशिव, पुणे २.

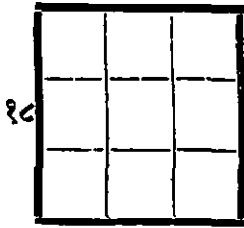
K. K. & Co.

Photographic Dealers

POONA

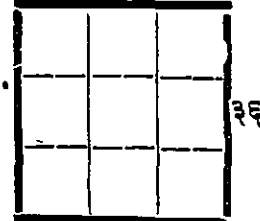
पैसे मिळविण्याचा सोपा उपाय !

रु. १५००० मिळवा



उत्तरे पाठविण्याची शेवटची
तारीख २८/२/१९३७

प्रत्येकीं प्रवेश फी रु. १-०-०



- (१) बँकॉट ठेवलेल्या सीलबंद उत्तराशी तंतोतंत जुळणाऱ्या बिनचूक उत्तरवाल्यास रु. १३,५०० वाटण्यात येतील.
- (२) उत्तरे कमीजास्त प्रमाणांत आल्यास बक्षिसे सारखी वांटण्यात येतील.
- (३) परतु रु. ५०० ची रकम प्रत्येक बिनचूक उत्तरवाल्यास देण्याची हमी घेतो.
- (४) ता. ७ ते १५ फेब्रुवारी १९३७ च्या आत सर्वांत जास्वीत जास्त उत्तरे पाठविणारास रु. १००० आणि रु. ५०० स्पेशल बक्षिस देण्यात येईल.
- (५) उमेदवाराने १ व २ चौकटीत १ ते २४ पर्यंतचे आंकडे वापरावेत. न. १ व २ चौकटीतील बेरीज उभी, आढवी व तिरपी कशी केली तरी अनुक्रमे १८ व ३६ भरावी
- (६) एक आंकडा दोनदा वापरला जाऊ नये.
- (७) प्रत्येक चौकटीला प्रवेश फी रु. १ वाटेत तितकीं उत्तरे साध्या कागदावर लिहून प्रवेश फी म. ऑ. नें किंवा इंडियन पोस्टल ऑर्डरने पाठवावी म ऑ ची पावती उत्तरासोबत पाठवावी.
- (८) उमेदवाराने २५ व १२ उत्तरे अनुक्रमे रु. २० रु व १० भरून पाठवावीत.
- (९) बक्षिसे उत्तरे घेण्यावर अवलंबून राहतील निकाल १० दिवसात लागेल जे एक आण्याचे पोस्टाचे तिकिट पाठवतील त्यांना घरपोच निकाल कळविण्यांत येईल.
- (१०) मॅनेजरचा निकाल शेवटचा व कायदेशीर बंधनकारक समजला जाईल.

प्रवेश फी व उत्तरे खालील पत्त्यावर पाठवावीं:—

दि मॅनेजर—इंडियन ट्रेडिंग कंपनी

गबुजीस चाळ, मसजीद बंदर रोड,

मुंबई नं ३

३१/१२/३७ पत्र पुणे, पेठ भांडुडा घ. न ९३६/३ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. अनंत विनायक पटवर्धन यांनी छापिले, व
रा. श्रीपाद वामन काळे, बी ए., यांनी 'दुर्गाधिवार' भांडुडा, घ नं १२४/१३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले